proLékaře.cz | 14.11.2026

PROF. PAUL WOOD A JEHO KARDIOLOGIE

Ke 100. výročí narození PH Wooda (16. 8. 1907–13. 7. 1962)

P. Jerie

Jméno profesora Wooda je dnes známo už jen nejstarší generaci českých kardiologů. Jeho práce nejsou citovány – zemřel náhle před 45 lety a jeho kniha se nikdy neobjevila na našem trhu. V půli minulého století byl P. Wood uznáván jako nejvýznamnější klinický kardiolog v anglicky hovořícím světě a nekrology označovaly jeho úmrtí za největší ztrátu britské kardiologické školy. Jeho kniha je poslední kardiologická monografie z pera jednoho autora. Podařilo se mu srozumitelným způsobem spojit akademickou a praktickou medicínu, udržet rovnováhu mezi vyšetřením u lůžka a pomocnými vyšetřeními, mezi vlastní evidencí a statistickými daty a podložil klinické zkušenosti fyziologickým základem. Přitom nepřestoupil rámec čitelnosti. Jeho dílo si proto zaslouží pozornost i dnes, kdy máme k dispozici specializované monografie, rozsáhlé souhrny, směrnice a data v počítači.

Paul Hamilton Wood se narodil 16. srpna 1907 v Coonoru v Indii, kde byl jeho otec úředníkem indické civilní správy. Ve věku 3,5 roku byl poslán do anglického internátu v Tunbridge v Kentu a ve 13 letech se vrátil k rodině, která mezitím přesídlila do Austrálie. Gymnázium absolvoval v Tasmánii (Launceston Church Grammar School) a medicínu vystudoval v Melbourne na Trinity College, kde graduoval roku 1931. Už jako student vynikal ve sportu; jako lyžař, běžec, reprezentoval univerzitní tým v tenisu i rugby a byl známý tím, že přemohl silnějšího soupeře. Svým sebevědomím a otevřeností se také později prosadil. V diskusích byl nesmlouvavý až útočný, byl si své výbušnosti a netaktnosti vědom a snažil se ji (někdy) i ovládat. Ne vždy s úspěchem, jak poznamenávají někteří spolupracovníci ve vzpomínkách.

Jako lékař začal Wood pracovat v roce 1931 na Novém Zélandu v Christchurch General Hospital, kde také poznal svoji budoucí ženu Betty – Elizabeth Guthrie. Roku 1933 přesídlil do Londýna, s úmyslem věnovat se neurologii. Nastoupil však do Brompton Hospital, kde jeho zájem vzbudila kardiologie. Své snoubence Betty napsal v létě 1934: „When the job is over I shall know more about hearts than most people and shall have written several articles and made several discoveries. I shall be a heart specialist. I love hearts. They're more interesting than I ever thought possible." Dopis je psán v National Heart Hospital, kde Wood převzal odpolední ambulanci; objevil skladiště starých chorobopisů s EKG– i RTG–snímky a začal nálezy, které nikdy nebyly uzavřeny, vyhodnocovat. To byl ten zmiňovaný job. Zde také dostal své první pevné místo mladšího sekundáře, RMO (Reident Medical Officer) a ještě téhož roku se oženil.

Co napsal v dopise své budoucí ženě, splnil. Způsob jeho práce a rostoucí reputace v Londýně vzbudily pozornost dr. F. Frazera, profesora nového ústavu při Postgraduate Medical School v Hammersmith Hospital. Zřídil zde oddělení podle vzoru Rockfellerova institutu a pečlivě si vybíral mladé spolupracovníky. Místo prvního asistenta (Senior Lecturer) nabídl Woodovi, který byl zodpovědný za 30 lůžek interního oddělení, za ambulanci a za kardiologické konzultace. Nadále působil jako lékař v National Heart Institute, kde měl kontakt s předními lékařskými veličinami, mezi něž patřil též sir John Parkinson. Brzy se objevují důležité publikace; o cirkulačních časech a venózním tlaku (1936), o EKG při prekordiálních zraněních hrudníku a bodných poraněních srdce (1937) a téhož roku i o kardiálních komplikacích v abdominální chirurgii.

Na začátku 2. světové války pracoval Wood v ambulanci pohotovostní služby v Mill Hill. Vyšetřil 200 mladých pacientů a zhodnotil jejich nálezy. To byl základ jeho publikace o DaCosta syndromu, neurocirkulační astenii. Do vojenské služby vstoupil r. 1942 a stal se velitelem lékařské brigády v Severní Africe a Itálii ve funkci brigádního generála. Zde pod ním sloužil MUDr. Jan Brod. Po válce byl Wood děkanem institutu při Hammersmith Hospital a v roce 1949 se vrátil do Brompton Hospital, kde zřídil kardiologické oddělení s katetrizační jednotkou. Od r. 1948 do r. 1953 vedl kardiologické konzultace v Taplow, kde byla stolůžková jednotka pro dětské a mladistvé revmatiky. Zřídil zde katetrizační a fonokardiografickou laboratoř a shromáždil mladé spolupracovníky. Odtud pocházejí studie o klinice a léčbě revmatické karditidy a zde doplnil kazuistiku o vrozených vadách.

Tak vzniklo první vydání knihy Diseases of the Heart and Circulation (Eyre and Spottiswoode, 1950). V tomto díle, které vzbudilo velkou pozornost, shrnul Wood

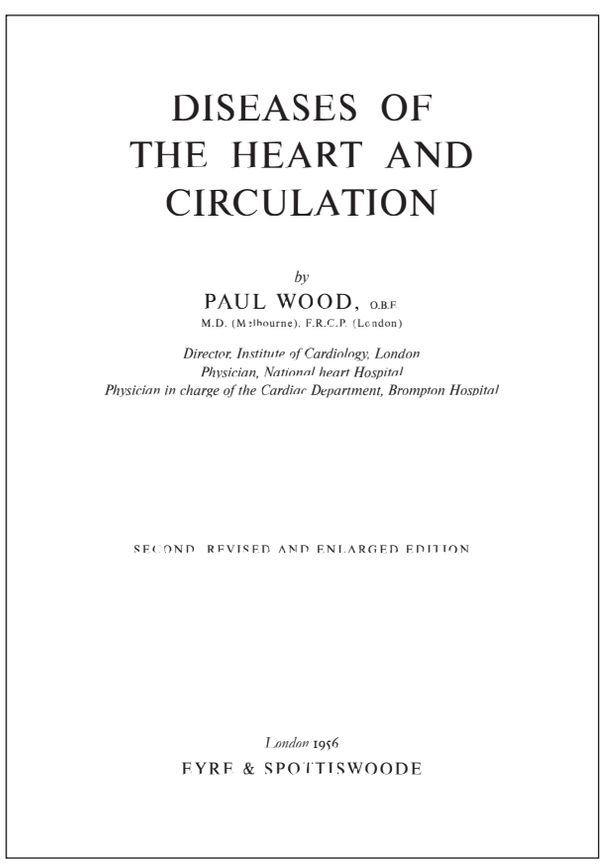
DISEASES OF
THE HEART AND
CIRCULATION

by

PAUL WOOD, O.B.E.
M.D. (Melbourne), F.R.C.P. (London)

Director, Institute of Cardiology, London
Physician, National Heart Hospital
Physician in charge of the Cardiac Department, Brompton Hospital

SECOND REVISED AND ENLARGED EDITION

London 1956
EYRE & SPOTTISWOODE

Obr. 1. Titulní list 2. vydání Woodovy knihy.

proLékaře.cz | 14.11.2026

výsledky svých studií a nejnovější údaje z literatury, se zvláštním důrazem na anamnézu a pečlivé fyzikální vyšetření, které začíná pohmatem a aspekcí, zhodnocením pulzu, krevního tlaku, žilní pulzace a nálezu na hrudníku. Při auskultaci věnoval zvláštní pozornost 2. ozvě, její akcentaci a rozdvojení. Pečlivá analýza a zhodnocení těchto nálezů byly základem diagnózy u lůžka, EKG a skiagram jejím potvrzením nebo doplněním. Woodovi současníci vzpomínají, že jeho schopnost posoudit časový poměr jednotlivých tónů byla tak dokonalá, že byl schopen korigovat špatně registrovaný fonokardiogram. Po vyšetření Wood vysvětlil a zdůvodnil svůj nález a jeho důsledky pro prognózu a terapii. Tuto techniku vyšetření a „filozofii diagnózy" převzal pozdější přednosta ÚCHOK (nyní Kliniky kardiologie IKEM) v Krči, profesor Brod a předával ji svým spolupracovníkům a stážistům v rámci doškolování. Myslím, že to pozitivně ovlivnilo naši kardiologii v 60. letech.

Roku 1956 vychází 2. vydání Woodovy monografie, připsané siru Johnu Parkinsonovi. Je téměř dvakrát rozsáhlejší než vydání první – XXXVIII + 1005 stran oproti XXX + 589 stranám z r. 1950. Přetisk vychází ještě jednou v r. 1962. Čtenáře zaujme již při prvním prolistování této knihy bohatost dokumentace, grafů, tabulek, křivek, EKG, skiagramů a obrázků charakterizujících klinické obrazy. Oddíl o anamnéze a fyzikálním vyšetření tvoří základ knihy; co do rozsahu je to spolu s ostatními vyšetřovacími metodami celá její pětina. Podrobná, prakticky zaměřená kapitola o srdečním selhání je v tomto vydání nově zpracována a najdeme zde i první systematické zpracování problematiky pulmonální hypertenze, opírající se o autorovy vlastní o údaje. Živost textu a jeho čtivost spočívají v tom, že autor píše především na bázi vlastní zkušenosti s konkrétními pacienty. Tím, že klinika je podložena hemodynamickými údaji a rozborem patofyziologie, se dílo liší od tehdejších klasických textů, od cenné monografie PD Whitea (4. vydání 1951), knihy S Levina z téhož roku i od podrobné monografie Friedbergovy z r. 1949, která je spíše zdrojem literárních informací pro specialisty než učebnicí pro lékaře a mediky. Navíc téměř zcela chybí ilustrace. „Wood" se proto stal základním dílem klinické kardiologie v půli minulého století. Protože se obor rychle vyvíjel, autor chtěl přepracovat text k vydání třetímu, ale byl si vědom, že práci nedokončí. Když navštívil v létě roku 1962 Emory University v Atlantě, kde přednášel a diskutoval o nejkomplikovanějších případech před plným auditoriem, svěřil se v soukromí prof. Hurstovi s obavou, že nebude schopen práci na 3. vydání dokončit. Nestěžoval si však na žádné obtíže.

Po návratu do Londýna, při oslavné večeři 9. července, kde měl referovat o úspěšné cestě po Americe, se Wood vyslovil neobvykle kriticky až pochybovačně o své práci, čímž přítomné velice překvapil. Během nastávajícího víkendu a o 2 dny později při ordinaci pocítil nevolnost a vzal si antacida, jež nepřinesla úlevu. Na EKG byla zřetelná ST–elevace v inferolaterálních svodech a Wood vzkázal pro heparin, který mu byl intravenózně podán ve dvojité dávce. Svému příteli, dr. Walteru Somervillovi, který mezi tím přišel, Wood řekl: „Můžete lidem říct, že od bolestí při akutním infarktu to neulevuje." Po převozu do nemocnice byl stav hemodynamicky stabilní, byl podán perorálně warfarin a stav se subjektivně zlepšil. Druhý den se však dostavily stenokardické bolesti, které ustoupily teprve po morfiu. Wood se obrátil na dr. Somervilla s přáním, aby při zhoršení stavu nebyl resuscitován a aby též dr. Harrison, tehdy lékař na nemocničním oddělení, byl o tomto přání informován. Oba toto přání respektovali. Odpoledne 13. července 1962 prof. Paul Wood ztratil vědomí a zemřel v záchvatu terminální arytmie.

Jeho odchod byl otřesem pro jeho spolupracovníky. Připomeňme, že mnozí, daleko starší, ho přežili. PD White, starší o 11 let, umírá v r. 1973 a sir John McMichael přednášel ještě 1981 v Oslu.

Třetí vydání Woodovy knihy vyšlo poněkud rozšířené a doplněné péčí jeho spolupracovníků v roce 1969 a zůstalo dlouho základním dílem klinické kardiologie. V Americe se prof. J Willis Hurst ujal – v podstatě na Woodův podnět – přípravy nové velké kardiologie za spolupráce více autorů. První vydáni této knihy, později nazvané Hurst's The Heart vyšlo roku 1966. A JW Hurst v úvodu k již 11. vydání své objemné knihy znovu připomíná Woodovu návštěvu v Atlantě, 2 týdny před jeho smrtí. Pozornost, která je věnována vyšetření pacienta v této rozsáhlé monografii znovu připomíná Woodův důraz na anamnézu a fyzikálním vyšetření. Zdůraznil to i E Braunwald, když ke 4. vydání své knihy Heart Disease (1992) píše, že revidoval a rozšířil kapitolu o fyzikálním vyšetření, aby byla usnadněna „inteligentní selekce vhodné techniky mezi tolika, které umožňují zobrazení srdce" – aby „kardiolog zůstal pánem diagnostických a léčebných metod, nikoli jejich otrokem".

To je dobrá formulace základního problému i dnes. Nedejme se mýlit letopočtem 2007 – od minulého století a tisíciletí neuplynulo ani 7 let. Množící se diagnostické a léčebné přehmaty jsou naléhavou výzvou k zamyšlení nad současnou koncepcí medicíny a našimi vyšetřovacími a léčebnými algoritmy. V kardiologii má základní vyšetření největší význam, jak se opakovaně zdůrazňuje. V tomto směru je tedy Woodova kniha stále živá.

MUDr. Pavel Jerie